1913 järgnes eeskujulik suguvõsa ajalugu »Das Geschl. von Bruiningk in Livland«. — Ka ajaloolise poleemika alal on B. teotsenud (Livl. Rückschau 1879, Apologet. Bemerkungen ja nende Apologie, 1880 j. m.).

B.-i teoste nimestik tema suguvõsa ajaloos (133 nr.-it kuni 1913. a.) ja Mitt. XXIII.

L. A.

BRUININGK, Karl Axel Christer, sünd. 7. VI 1782 Tartumaal, õppis 1790—98 Saksamaal (Neuwiedis, Uhystis j. m.) Herrnhuti õppeasutustes, omandades seal humaansed ideed ja filantroopilise meelelaadi; pärast isa surma a. 1802 asus maale oma mõisu (Hellenurme, Palupera, Vorbuse j. t.) valitsema, võttis agaralt osa maa-omavalitsuse tegevusest. Suri Tartus 21. X 1848. G. Merkeli (vt.) vaimustatud austajana püüab B. igapidi talurahva tervislikku, vaimlist ja majanduslikku seisukorda parandada. A. 1814 anonüümselt ilmunud brošüüris »Über die Verbesserung liefländ. Bauerwohnungen« annab ta maa elumajade seisukorrast masendava ülevaate, nõuab ruumikaid, valgeid elumaju ja rehetoa eraldamist eluruumidest. Hellenurmes teeb B. katset uuelaadiliste elumajade ehitamisega, kuid talupojad ei näita asja vastu suuremat arusaamist ega huvi. Ülem-kirikueestseisja ametis hoolitseb B. mitmeti rahvakooli tõstmise eest, korjab andmeid kooliskäijate arvu, õppejõudude ning -abinõude kohta ja õhutab koolirevidente agaramale tegevusele. 30-date aa. lõpul esines B. maapäeval üksikasjalise kavaga Eesti õpetajateseminari ellukutsumise kohta. »Talupoja koolmeister peab õppima mitte palju, kuid seda, mis vaja«: sellepärast tuleb B.-i arvates seminar ühendada eeskujuliku taluga, õpilasi lasta oma otsekohese õpitöö kõrval ka põllutööd teha ja neile uuendusi põllukultuuri alal õpetada. Maapäeva heakskiitmisel pidas B. valitsusega läbirääkimisi, paludes seminari jaoks Väike-Rõngu kroonumõisast paar talu ja rahalist abi esialgseks sisseseadeks. Hoolimata rahaminister Cancrini toetusest läks kavatsus lõpuks nurja: a. 1840 keeldus valitsus rahalist abi andmast ning seminari alla maatükki eraldamast, ja lõpuks otsustas maapäev a. 1844 loobuda edaspidistest sammudest seminari asjus. Ka talurahva vabastamise küsimuse harutamisest võttis B. elavalt osa, esinedes selles suhtes äärmise radikaalina. A. 1816—19 kaitsis ta pärisorjuse kaotamist ühes pärandatava kasutamisõiguse andmisega talupojile, ülemineku kergendamist naturaalrendilt raharendile ja siis pärisomandusele. Aa. 1842—47 nõuab B. rentnikele pärandatava kasutamisõiguse andmist, teo-orjuse kaotamist järkjärgulise, mõisnikule sundusliku raharendile ülemineku teel, rendikõrguse kindlaksmääramist kohtu kaudu, kui pooled omavahel kokku ei lepi, ja rentniku õigust ka ilma mõisniku nõusolekuta oma kohta päriseks osta, kusjuures talu hinna jällegi kohus kindlaks määraks. Need radikaalsed nõuded ei leia isegi H. v. Fölkersahmi (vt.) täielist pooldamist. Nii maapäeval kui ka n. n. »Peterburi komitees« a. 1846—47 jääb B. oma programmiga üksi ja lahkub selle järel avalikust elust. — Ka Balti suurpõllukultuuri tõstmise ajaloos on B.-il suured teened. B. propageerib meriinolammaste kasvatamist, asutab a. 1825 ühingu »Verein für die Zucht von Merinoschafen« ja seab Hellenurmes eeskujuliku lambakasvatuse sisse. Thaeri ideedest agaralt kinni haarates avaldab B. suurt elustavat mõju mõisade põllunduse reformimisele. Rüütelkonna mõisade juhatajana viib B. neis mõisades põhjalikud agronoomilised uuendused läbi.

H. Bruiningk, Das Geschlecht von Bruiningk in Livland (1913); Lipp, Kir. ja har. l. II; A. Tobien, Die Agrargesetzgebung Livlands im XIX Jahrh., I, II (1899, 1911).

P T.

BRUNBERG, vt. **BORNHÖHE.**

BUCCIUS, Wilhelm, võib-olla kõige vanem trükis avaldunud eesti kirjanik üldse, on mingisuguse eestikeelse käsiraamatu autor, mis raamatut aga seni pole korda läinud leida. Sünd. Liivimaal 1585, astus B. 1601 jesuiitide ordu liikmeks, oli kauemat aega tegev kirikuõpetajana, surn. Vilnas 24. XII 1643. Vanemate allikate järele nimetatakse tema raamatut »Handbuch in estnischer Sprache«, kuna mõned allikad tunnevad teda nime all: *Institutiones Estonicae* (*Catechismus magnus, Ceremoniae quaedam Ecclesiasticae elucidatae, Quaestiones de omnibus festis anni, Hymni et cantiones sacrae, Piae ad Deum et Sanctos precationes*) Braunsberg, 1622. See oli kirjutatud rahvakeeles, sattus seega paavsti vande alla.

Recke-Napiersky I; Hermann, E. kirj. ajal., 13; Ph. Alegambe, *Bibl. scriptorum soc. Jesu* (1643), lk. 169; Verh. GEG I^1 20, I^2 43, II^2 25 jj. Uus Testament, 1715 (eessõna).

P. B.; A. S-te.

BUCHHOLTZ, Anton, ajaloolane, sünd. Riias 16. VII 1848 dr. August B.-i pojana, õppis Tartu ülikoolis esiti astronoomiat, siirdus siis õigusteaduskonda ja lõpetas selle a. 1875; oli pärast Riia linna teenistuses mitmesugustes ametites: nii oli ta 1873—74 Riia rae auskultant, 1874—82 linnakohtu (Vogteigericht) ja 1882—89 vaestelaste-kohtu sekretär. Olles juba noorest east huvitatud ajaloost ja selle abiaineist pühendas B. mitme a. kestes palju harrastusi ja tööd arheoloogiale, numismaatikale ja ajalool. dokumentide kogumisele. Eriti olid B.-i huvid sihitud